

Åkerö byalag lämnar följande synpunkter i samband med granskning av

Förslag till detaljplan för Åkerö brofäste (Åkerö 19:4 m.fl.) Leksands kommun, Dalarnas län.

Åkerö byalag har i samband med samrådet för ovanstående förslag överlämnat sina synpunkter till Leksands kommun. Våra synpunkter kan sammanfattas i följande tre punkter.

1. *Vi är positiva till att det byggs bostäder i detta område.*
2. *Vi anser att nybyggnationen stilmässigt ska anpassas till den miljö och karaktär som präglar befintlig bebyggelse på Åkerö.*
3. *Vi anser att nya bostadshus ska vara av varierande höjd, högst tre våningar höga och inte byggas så tätt intill varandra som i det presenterade förslaget.*

Då ingenting väsentligt förändrats i Leksands kommuns nya detaljplan, jämfört med den som Mark- och miljödomstolen upphävde i september 2020, kvarstår vår kritik. Vi kompletterar härmed tidigare inlämnade synpunkter enligt nedan.

Avsaknad av konsekvensbeskrivning under samrådet

Som en följd av att det tidigare förslaget till detaljplan upphävdes av Mark- och miljödomstolen, främst på grund av avsaknad av en kulturmiljöanalys, beslutade sig Leksands kommun för att ta fram en ny detaljplan.

Anledningen till att kommunen inte överklagade domstolens beslut var med all sannolikhet att man insåg att en överklagan skulle avslås, då det av kommunfullmäktige klubbade förslaget saknade både en kulturmiljöanalys och en konsekvensbeskrivning av vad det skulle innebära för viktiga kulturmiljövärden om kommunens förslag skulle genomföras.

Från ansvarigt politiskt håll (FK 6 okt, 2020) har klargjorts att man vill tillföra ”det som domstolen anser varit en brist. I övrigt ligger det kvar som tidigare.”

Det i sak nya som kommunen nu tillför är en Antikvarisk konsekvensbedömning (se nedan). I detta skede av processen är det således det vi nu väljer att kommentera.

Bristen på kulturmiljöanalys avhjälpes genom den rapport som Dalarnas Museum fick i uppdrag att skriva och den presenterades i samband med samrådet för nu föreliggande förslag.

Däremot tog det lite längre tid att få till en konsekvensbeskrivning, kanske beroende på att man tidigare inte tänkt särskilt djupgående i dylika banor?

Men – kommunens bedömningar av vilka konsekvenser ett genomförande beräknas få, även för väsentliga kulturmiljövärden och för stadsbilden i dess helhet, är avgörande för att den demokratiska processen kring samråd ska bli meningsfull.

Kommunens bedömningar av dessa konsekvenser ska tydliggöras och redovisas på ett överskådligt och begripligt sätt.

Att kommunen saknar den rätta kompetensen för att göra en konsekvensbeskrivning av denna art kan man till stor del ha förståelse för.

För folkvalda politiker och berörda tjänstemän är en storskalig exploatering i gammal kulturmiljö, strax utanför Riksintresset Leksands-Noret, ett komplext problem.

Som tur är finns det hjälp att få. Konsultfirman Sweco (Martin Åhrén) anlitas för att genomföra en Antikvarisk konsekvensbedömning (AK), daterad 2021-10-12.

Den oberoende konsultfirmans bedömningar av konsekvenser utifrån kulturmiljövärden sammanfaller helt och hållet med kommunens egen bedömning, så som den beskrivs i Planbeskrivning, Oktober 2021, Dnr: 2013/1046.

Brist på insyn och möjlighet till påverkan

Värt att notera i detta sammanhang är att konsultfirmans konsekvensbedömning presenterades för medborgarna först ca ett år efter samrådets genomförande. Kommunens bedömningar presenterades således också först ett år efter genomfört samråd.

Detta anser vi vara en allvarlig brist, då medborgarna inte fått någon möjlighet att ställa frågor och få insyn i hur kommunen resonerat beträffande detaljplanens konsekvenser för viktiga kulturmiljövärden.

I PBL (Plan- och bygglagen) fastslås i 5 kap. 12§ att ”**Samrådet ska syfta till att få ett så bra beslutsunderlag som möjligt och ge möjlighet till insyn och påverkan.**”

Möjligheten att få insyn i och kunna påverka hur kommunen tänker kring konsekvenserna för kulturmiljövärden har naturligtvis starkt begränsats av att kommunen, inför samrådet, inte presenterat en konsekvensbeskrivning av vad ett genomförande av detaljplanen innebär i detta avseende.

I PBL 5 kap 13 § fastslås att ”**Under ett samråd om ett planförslag ska kommunen redovisa förslaget, skälen till förslaget, det planeringsunderlag som har betydelse och hur kommunen avser att handlägga förslaget [...] Om kommunen avser att ingå exploateringsavtal eller genomföra markanvisningar, ska kommunen redovisa dessa avtals huvudsakliga innehåll och konsekvenserna av att planen helt eller delvis genomförs med stöd av ett eller flera sådana avtal.**”

Att kommunen har brustit i att ge medborgarna insyn i konsekvenserna av detaljplanens genomförande för framför allt kulturvärden som stads- och landskapsbild anser vi vara uppenbart.

Den antikvariska konsekvensbedömningen (AK)

Martin Åhrén lyfter fram att det i planprogrammet från 2015 fanns en grundläggande önskan att **”visuellt sammanbinda Åkerö med Noret genom en högre och mer stadsmässig bebyggelse.”** (AK s 13)

Vad planprogrammet menar med ”mer stadsmässig bebyggelse” framgår dock inte och konsulten gör heller inget försök att ringa in begreppet. Kanske betyder stadsmässig, i detta fall, helt enkel höga hus i betong? I vilken stad som helst?

I planprogrammet redovisas ett resonemang kring byggnadshöjden. **”En högre byggnad (max 8 våningar) ger en ökad orienterbarhet ... dels som landmärke för att den signalerar en stadsmässighet som förstärker känslan av att man befinner sig i de centrala delarna av tätorten.”**

Även om konsultens uppdrag är att visa vilka kommunala beslut som över tid lett fram till nuvarande förslag till detaljplan, så saknar vi ett problematiserande resonemang kring begrepp som landmärke, orienterbarhet och stadsmässighet.

För balansens skull måste påpekas att Martin Åhrén även lyfter fram resonemang som talar emot högre byggnader än 4 våningar.

”En hög byggnad på Åkerö skulle även kunna ge intryck, för den oinvidde, att centrumkärnan är belägen på Åkerö och inte på Noret.” (AK s 14)

Nja ... inte ens vi som är emot utformningen av den planerade bebyggelsen vid brofästet tror väl att den risken är särskilt överhängande. Risken att man börjar fundera på vilken förort man hamnat i är betydligt större.

Martin Åhrén betonar sammanfattningsvis att nu gällande översiktsplan, bostadsförsörjningsprogram och planprogram för Åkerö brofäste har tillkommit under en gemensam process och att alla tre tar tydligt ställning för uppförandet av flerbostadshus med en visuell koppling till Noret (AK s 18).

I det som måste betraktas som konsultens egen konsekvensbedömning framgår att **”Viljan är att länka samman Leksands båda sidor av älven på ett tydligare sätt, något som också motiverat den befintliga flerbostadsbebyggelsen längs södra älvstranden.”** (AK s 21)

Behovet av att visuellt länka samman båda sidor av älven på ett tydligare sätt betonas på flera ställen i konsekvensbedömningen, men vi tycker det är en aspekt som klart överdrivs och helt enkelt inte känns så relevant.

Det finns ingenting i bedömningen som problematiserar hur rimlig den aspekten egentligen är. Kanske kan åsynen av leksandsbron (ca 250 m) förstärka känslan av att man är rätt nära centrum och bron i sig är väl dessutom per definition något som länkar Åkerö samman med de allra centralaste delarna av tätorten?

Det är däremot lätt att hålla med om att flerbostadshusen längs södra älvstranden visuellt länkar samman med bostadshusen på norra sidan. De gör det dessutom på ett i vårt tycke harmoniskt och visuellt tilltalande sätt, vilket tyvärr inte på något sätt gäller den planerade bebyggelsen vid brofästet.

Det hade varit intressant och möjligen bidragit till ökad förståelse för kommunens och även Martin Åhréns egna bedömningar om han resonerat lite kring hur höga husen måste vara för att ha en visuell koppling till Noret.

Idag är det inga som helst problem att från brofästet kunna se husen på andra sidan bron och vi bedömer att så kommer vara fallet även i framtiden.

Landmärke bara en fråga om höjd?

En stor del av resonemangen i den antikvariska konsekvensbedömningen går ut på att visa att det länge har funnits en strävan att bebyggelsen vid brofästet ska vara en medveten och tydlig accent i stadslandskapet.

Konsulten påpekar (AK s 23) att detaljplanen leder till en skalförskjutning i både volym och höjd, men att det är en tydlig – och medveten - kontrast.

En tydlig accent i stadslandskapet med andra ord. Men – är en accent bara en fråga om höjd? Kan en accent också handla om estetik? I Martin Åhrén konsekvensbeskrivning förs inga sådana resonemang. Att det även saknas i kommunens egen konsekvensbeskrivning är mindre förvånande.

Landmärke som inte syns?

Konsekvensbeskrivningens återkommande referenser till landmärke, accent och visuella sammanlänknings går ju att förstå i ljuset av vad som sagts i kommunala planer och beslut, men samtidigt blir resonemanget både motsägelsefullt och rörigt.

De siktstudier som gjordes inför plansamrådet 2019, syftade alla till att bevisa att husen egentligen inte syntes. Särskilt viktigt var det att bevisa att de inte syntes från kyrkan, men också till mycket begränsad del från platser längs älvens norra sida.

Endast från två vypunkter ansågs bebyggelsen vara medvetet tydlig – för att bli en (gissa vad!) ”accent i stadslandskapet och en länk mellan centrumbebyggelsen i Noret och Åkerö.” De platser som pekas ut är majstångsplatsen och kajen.

Om detta faktiskt skulle stämma så faller ju diskussionerna kring landmärke och accent i landskapet tämligen platt till marken. Att resonemanget blir rörigt och haltar skall naturligtvis inte huvudsakligen läggas konsulten till last.

För om det är så att den planerade bebyggelsen huvudsakligen syns från majstångsplatsen och kajen, så vore det väl en god idé att visuellt och funktionsmässigt försöka koppla ihop och utveckla stadssiluetten i det avseendet? Den bebyggelse som nu planeras bryter brutalt mot den varsamma bebyggelsen längs kajen och de vackra, för Leksand stadstypiska, husen vid majstångsplatsen.

Finns det någon konsekvens som inte anses acceptabel?

Det finns mycket som är tydligt och bra i den antikvariska konsekvensbedömningen, men vi hade gärna sett ett något mer kritiskt resonerande kring både kommunens planer och de konsekvenser ett genomförande får för stadsbilden. Det vore mycket intressant att få höra i vilka avseenden – om några? – konsultens konsekvensbedömningar avviker från kommunens egna.

Platsens betydelse för husens utformning

I PBL 2 kap. Allmänna och enskilda intressen framgår att all planläggning ska främja ”...*en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse ...*”. Även om det inte är det lättaste att bena ut begrepp som ”estetiskt tilltalande utformning” så borde åtminstone ett resonemang kring detta ha en given plats i en konsekvensbedömning, men så är tyvärr inte fallet.

Vi är dock tacksamma för att Martin Åhrén avslutar sin konsekvensbedömning med en bild på husen vid Snedkanten och vi uppmanar starkt beslutande politiker att noggrant betrakta bilden och begrunda det som står under densamma.

”Suterränghus i fem våningar i kvarteret Snedkanten i centrala Leksand. Kvarteret ligger strax utanför riksintresseområdet och är för närvarande det enda jämförbara exemplet på samlad högre bebyggelse inom tätorten.” (AK s 23)

Vi lämnar inga synpunkter på husen vid Snedkanten, där de nu står, för platsen i sig är den kanske mest avgörande faktorn för hur en bebyggelse påverkar stadsbilden. Men att ens tänka sig en jämförbar bebyggelse (samt ytterligare en våning) vid Åkerö brofäste? **Nej tack!**

Leksand 2021-11-24

Åkerö byalag

Bengt Hallström

Ordförande

John Arrias

Sekreterare